РАДА
ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
з питань освіти, науки та інновацій

вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008, www.rada.gov.ua

До протоколу № 220
від 28 жовтня 2026 року

ВИСНОВОК

**до проєкту Закону України
«Про внесення змін до розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» щодо гарантування виплати допомоги на проживання окремим категоріям здобувачів освіти»
(реєстр. № 15560 від 25.08.2026)**

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій (далі – Комітет) за дорученням Голови Верховної Ради України Руслана Стефанчука розглянув у межах предметів свого відання на засіданні 28 жовтня 2026 року (протокол № 220) проєкт Закону України «Про внесення змін до розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» щодо гарантування виплати допомоги на проживання окремим категоріям здобувачів освіти» (реєстр. № 15560 від 25.08.2026), поданий народним депутатом України Горбенком Р.О. та іншими народними депутатами України, і зазначає таке.

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин визначено головним комітетом з підготовки цього законопроєкту.

У пояснювальній записці зазначено, що законопроєкт розроблено з метою посилення соціального захисту молодих внутрішньо переміщених осіб, забезпечення умов для безперервного здобуття ними освіти в період дії воєнного стану та протягом визначеного перехідного періоду після його припинення або скасування, а також спрощення адміністративних процедур, пов'язаних із призначенням та виплатою допомоги на проживання.

Основними завданнями законопроєкту є:

– гарантування виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, які не досягли 23-річного віку та здобувають професійну, фахову передвищу або вищу освіту;

– забезпечення виплати такої допомоги незалежно від результатів оцінювання потреб;

– забезпечення державної підтримки протягом періоду здобуття освіти в межах установленого законопроєктом вікового обмеження;

– зменшення ризику припинення навчання внутрішньо переміщеними особами через складне матеріальне становище;

– запровадження електронного обміну інформацією, необхідною для підтвердження права на отримання допомоги;

– мінімізація необхідності подання здобувачами освіти паперових довідок та інших документів;

– зменшення адміністративного навантаження на отримувачів допомоги, заклади освіти та органи, які здійснюють її призначення і виплату;

– сприяння освітній, соціальній та професійній інтеграції молодих внутрішньо переміщених осіб.

Законопроєкт передбачає внесення змін безпосередньо до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (далі – Закон), зокрема доповнення новим пунктом такого змісту:

«Установити, що на період дії воєнного стану в Україні, та протягом шести місяців з дня його припинення або скасування положення частини третьої та четвертої статті 22 цього Закону застосовуються до внутрішньо переміщених осіб, які не досягли 23-річного віку та здобувають освіту у закладах професійної, фахової передвищої та вищої освіти, з урахуванням особливостей, передбачених цим пунктом.

Внутрішньо переміщеним особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, незалежно від результатів оцінювання потреб щомісяця виплачується цільова фінансова допомога у виді допомоги на проживання. Розмір такої допомоги встановлюється Кабінетом Міністрів України.».

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) висловило зауваження до законопроєкту.

Зокрема, ГНЕУ зазначає, що питання державних гарантій соціального захисту молодих внутрішньо переміщених осіб та забезпечення можливості безперервного здобуття ними освіти частково врегульовано чинним освітнім законодавством.

Так, відповідно до частини п'ятнадцятої статті 44 Закону України «Про вищу освіту» та частини одинадцятої статті 43 Закону України «Про фахову передвищу освіту» встановлено обов'язок держави забезпечити дітям, зареєстрованим як внутрішньо переміщені особи, у тому числі дітям, які навчаються за денною формою здобуття освіти у закладах вищої та фахової передвищої освіти, до закінчення такими дітьми закладів освіти, але не більш як до досягнення ними 23 років, державну цільову підтримку для здобуття вищої та фахової передвищої освіти у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Водночас відповідно до підпункту 7 пункту 3 Порядку та умов надання державної цільової підтримки деяким категоріям громадян для здобуття професійної, фахової передвищої та вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2016 № 975 (в редакції постанови Кабінету

Міністрів України від 17.07.2019 № 686, з наступними змінами), державна цільова підтримка надається у вигляді безоплатного проживання в гуртожитках або проживання у гуртожитках з пільговою оплатою – для осіб, які навчаються за денною формою здобуття освіти. При цьому відповідно до положень абзаців 9–11 пункту 4 зазначеного Порядку та умов дітям, зареєстрованим як внутрішньо переміщені особи, які навчаються за денною формою здобуття освіти, державна цільова підтримка на проживання в гуртожитках надається у вигляді: безоплатного проживання в гуртожитках – для студентів закладів професійної освіти; проживання у гуртожитках з пільговою оплатою у розмірі, визначеному закладом фахової передвищої або вищої освіти в установленому законодавством порядку, але не більш як 50 відсотків граничного розміру плати за проживання у гуртожитках відповідного типу закладу освіти – для студентів закладів фахової передвищої або вищої освіти, курсантів невійськових закладів фахової передвищої або вищої освіти за умови, що такі особи не отримують допомогу відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам».

Тобто, на відміну від положень чинного законодавства, яке пов'язує надання державної цільової підтримки на проживання з фактом навчання відповідної категорії осіб саме за денною формою здобуття освіти, поданий законопроєкт не передбачає врахування критерію форми навчання.

У законопроєкті фактично пропонується встановити різні підходи до визначення права на допомогу для окремих категорій внутрішньо переміщених осіб: для здобувачів освіти віком до 23 років – безумовне право на її отримання, тоді як для інших внутрішньо переміщених осіб таке право визначатиметься з урахуванням результатів оцінювання їхніх потреб.

Такий підхід не повною мірою враховує обставини, які мають визначальне значення для встановлення фактичної потреби внутрішньо переміщених осіб у допомозі на проживання, зокрема: рівень доходів особи та членів її сім'ї, склад сім'ї, наявність працездатних членів сім'ї, житлові умови, а також інші обставини, що характеризують матеріальне становище та соціально-побутові потреби особи.

Відтак ГНЕУ вважає, що така пропозиція не узгоджується з принципом адресності соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, закріпленим у частині другій статті 15 Закону, відповідно до якої держава вживає додаткових заходів з метою забезпечення соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб з дотриманням принципів адресності та стимулювання економічної самостійності її отримувачів. Адже надання допомоги виключно за критеріями віку та факту навчання може призводити до ситуацій, коли державна підтримка надаватиметься особам, які не перебувають у складних матеріальних обставинах, тоді як внутрішньо переміщені особи, які об'єктивно більше потребують підтримки, можуть бути позбавлені можливості її отримати.

ГНЕУ також надало зауваження до запропонованої законопроєктом редакції положення абзацу третього нового пункту 41, яким пропонується доповнити розділ VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону, та відповідно до якого «виплата допомоги припиняється у разі завершення здобуття освіти або

відрахування із закладу освіти, але не пізніше досягнення особою 23-річного віку».

Враховуючи те, що відповідно до абзацу першого цього пункту надання цільової фінансової допомоги у вигляді допомоги на проживання пропонується поширити на внутрішньо переміщених осіб, які не досягли 23-річного віку та здобувають освіту у закладах професійної, фахової передвищої та вищої освіти, факт припинення виплати такої допомоги має бути пов'язаний із часом досягнення внутрішньо переміщеної особи 23-річного віку, або фактом припинення навчання у закладі освіти. Тому у відповідному положенні вбачається більш доцільним зазначати, що виплата допомоги припиняється у разі завершення здобуття освіти, відрахування із закладу освіти або досягнення особою 23-річного віку.

Крім того, у законопроєкті не врегульовується питання виплати відповідної допомоги під час реалізації здобувачами освіти права на перерву у навчанні у зв'язку з обставинами, що унеможливлюють виконання освітньої, освітньо-професійної програми та перебування таких осіб в академічній відпустці, що також потребує врегулювання.

Міністерство освіти і науки України (далі – МОН України) надало зауваження і пропозиції до законопроєкту.

Зокрема, запропоновано доповнити пункт 2 розділу «Прикінцеві положення» проєкту новим абзацом такого змісту:

«забезпечити електронну інформаційну взаємодію між Єдиною державною електронною базою з питань освіти та Єдиною інформаційною базою даних про внутрішньо переміщених осіб щодо фактичного місця проживання/перебування внутрішньо переміщених осіб та інших зафіксованих відомостей про них».

Запровадження відповідної інформаційної взаємодії, на думку МОН України, є необхідним кроком імплементації Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг», а також дозволить оптимізувати навантаження на працівників приймальних комісій закладів освіти щодо необхідності опрацювання документів осіб, що належать до внутрішньо переміщених осіб.

Міністерство фінансів України не підтримує законопроєкт та відзначає, що запропоновані зміни фактично встановлюють для окремої категорії внутрішньо переміщених осіб спеціальні умови отримання державної підтримки виключно за ознаками віку та факту здобуття освіти, незалежно від наявності фактичної потреби в такій підтримці.

Проте законопроєктом не передбачено врахування доходів та майнового стану таких осіб (їх сімей), забезпеченості житлом чи місцем у гуртожитку, у тому числі на пільгових або безоплатних умовах, а також інших обставин, що характеризують їх матеріальне становище та обумовлюють необхідність надання такої цільової державної підтримки.

Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України (далі – Мінсоцполітики України) не підтримує законопроєкт, оскільки запропоновані ним зміни не враховують обставини, які безпосередньо визначають потребу особи в допомозі на проживання внутрішньо переміщених осіб (далі – допомога),

зокрема рівень доходу, склад сім'ї, наявність працездатних членів сім'ї, житлові умови та інші обставини.

Це може створити непропорційне та недостатньо обґрунтоване диференційоване ставлення до різних категорій внутрішньо переміщених осіб.

Також Мінсоцполітики України звертає увагу, що відповідно до частини першої статті 5 Закону дискримінація внутрішньо переміщених осіб, зокрема за ознаками віку, соціального або майнового стану, забороняється.

З огляду на зазначене більш обґрунтованим є удосконалення механізму оцінювання потреб із можливістю передбачення додаткових гарантій для тих категорій здобувачів освіти, які об'єктивно перебувають у найбільш складних матеріальних та житлових умовах.

Національна академія правових наук України (далі – НАПрН України) надала зауваження та пропозиції до законопроєкту, які підготовлені фахівцями Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України.

Зокрема, НАПрН України зазначає, що наявна процедура оцінювання потреб внутрішньо переміщених осіб спрямована на застосування принципу адресності соціальної підтримки в умовах обмеженості ресурсів і питання законодавчої відміни проходження такої процедури для окремих категорій осіб безпосередньо пов'язане з дотриманням принципу формальної рівності у суспільстві. Законною метою впровадження виключень у такому випадку може бути необхідність додаткового захисту прав вразливих категорій осіб. Проте в питанні правового регулювання соціальної допомоги для осіб, що навчаються у закладах професійної, фахової передвищої та вищої освіти, ключовими питаннями є форма навчання (очна, денна, вечірня, заочна, дистанційна, індивідуальна тощо). Запропоновані зміни охоплюють широке коло суб'єктів права, без врахування особливого статусу, що може призвести до порушення принципу фактичної рівності при правозастосуванні запропонованої норми права.

Запропоновані зміни, на думку фахівців НАПрН України, мають бути узгоджені з чинними положеннями законодавства, якими є положення Закону України «Про вищу освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2016 року № 975 «Про надання державної цільової підтримки деяким категоріям громадян для здобуття професійної, фахової передвищої та вищої освіти».

З огляду на зазначене, фахівці НАПрН України зазначають, що законопроєкт потребує додаткового доопрацювання.

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин, на своєму засіданні 1 жовтня 2026 року (протокол № 154) ухвалив рішення рекомендувати Верховній Раді України проєкт Закону України «Про внесення змін до розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» щодо гарантування виплати допомоги на

проживання окремим категоріям здобувачів освіти» (реєстр. № 15560 від 25.08.2026), поданий народним депутатом України Горбенком Р.О. та іншими народними депутатами України, за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу.

Підкомітет з питань професійної та фахової передвищої освіти, розглянувши на своєму засіданні 19 жовтня 2026 року законопроєкт реєстр. № 15560 та надані до нього експертні висновки, запропонував Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій рекомендувати Верховній Раді України за результатами розгляду в першому читанні зазначений проєкт Закону прийняти за основу.

Заслухавши інформацію голови підкомітету з питань професійної та фахової передвищої освіти Коваль О.В. та обговоривши питання, **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» проєкт Закону України «Про внесення змін до розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» щодо гарантування виплати допомоги на проживання окремим категоріям здобувачів освіти» (реєстр. № 15560 від 25.08.2026), поданий народним депутатом України Горбенком Р.О. та іншими народними депутатами України, за результатами його розгляду в першому читанні прийняти за основу.

2. Направити цей Висновок та висновки Міністерства освіти і науки України, Національної академії правових наук України до Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин, який визначено головним комітетом з підготовки цього законопроєкту.

Голова Комітету **Сергій БАБАК**